Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

>Retouradres Postbus 16375 2500 BJ Den Haag

Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW)
Kloveniersburgwal 29
1011 JV AMSTERDAM

Onderzoek en Wetenschapsbeleid
Rijnstraat 50
Den Haag
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Contactpersoon

Onze referentie
66808909

Uw e-mail van
17 maart 2026

Uw referentienummer
FAO/2026/15

Datum 29 oktober 2026
Betreft Reactie aanbieding strategische agenda en evaluatie KNAW

Geacht bestuur,

Hartelijk dank voor het toezenden van de nieuwe strategische agenda van de KNAW, genaamd 'Bruggen naar morgen'. In deze brief deel ik eerst mijn algemene standpunt over uw strategische agenda, waarna ik mijn reactie deel op het evaluatierapport van de KNAW, dat 15 september jl. is gepubliceerd. Ik betrek de evaluatie in dit bericht omdat deze inzicht biedt in het functioneren van de KNAW in de afgelopen periode en aanbevelingen bevat die uw strategische agenda verder richting geeft. Ik heb ook kennisgenomen van uw reactie op het evaluatierapport en zal deze betrekken in het vervolg van mijn brief.[1] Conform de voorschriften in de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW) bied ik de beide Kamers van de Staten-Generaal een afschrift aan van deze brief.

Algemeen standpunt strategische agenda
De KNAW is een belangrijke stem in de Nederlandse wetenschapssector. De KNAW heeft de wettelijke taken om de wetenschapsbeoefening te bevorderen, gevraagd en ongevraagd te adviseren over aangelegenheden op het gebied van wetenschapsbeoefening en de uitwisseling tussen haar leden onderling en tussen haar leden en andere wetenschappers te bevorderen.[2] De WHW schrijft voor dat uw bestuur iedere vier jaar een instellingsplan opstelt waarin wordt beschreven hoe de KNAW deze taken beoogt uit te voeren. Uit uw aanbiedingsbrief begrijp ik dat de strategische agenda fungeert als instellingsplan zoals bedoeld in de artikelen 2.2 en 2.2a van de WHW.

Ik onderschrijf de missie en visie van de KNAW zoals geschetst in de strategische agenda. Het doet mij met name goed om te lezen dat de KNAW in de komende periode werkt aan de versterking van haar brugfunctie in de wetenschap. Het is mijn ambitie dat wetenschappers en kennisinstellingen in Nederland meer samenwerken en elkaar aanvullen, in plaats van elkaar beconcurreren. Dit moet bijdragen aan een gezond en sterk fundament voor de wetenschap. De KNAW kan vanuit haar brugfunctie een rol spelen om wetenschappers en

[1] https://www.knaw.nl/nieuws/een-positieve-evaluatie-van-de-knaw

[2] Zie Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW), Artikel 1.5, lid 1

kennisinstellingen uit allerlei disciplines, generaties en nationaliteiten bij elkaar te brengen en zo samenwerking verder te stimuleren.

Ik wijs u er graag op dat de WHW u voorschrijft om in een instellingsplan aandacht te besteden aan de financiële, personele, materiële en organisatorische voorwaarden die moeten worden vervuld.[3] In uw strategische agenda benoemt u de prioriteit om te komen tot een verbonden en wendbare organisatie. Ik waardeer daarbij de concrete stappen die worden geschetst, bijvoorbeeld een nauwere samenwerking tussen het KNAW-bureau en de instituten, het bouwen van één digitale campus en het realiseren van duurzaamheidsambities. De financiële, personele en materiële voorwaarden voor het uitvoeren van uw ambities blijven verder onbenoemd. Wij hebben daarom afgesproken dat u deze aspecten expliciet aan bod laat komen in uw uitvoeringsplannen en dat u deze met mijn ministerie deelt. Mijn verdere aandachtspunten voor uw strategische prioriteiten en ambities vindt u in de onderstaande reactie op de evaluatie.

Reactie evaluatie KNAW
De recente evaluatie van de KNAW biedt verdere aandachtspunten voor het uitvoeren van uw wettelijke taken in de komende periode. Deze evaluatie is uitgevoerd door Technopolis B.V. (hierna: het onderzoeksbureau) in opdracht van mijn ministerie en beslaat de periode 2020-2025.

Samenvattend stelt het onderzoeksbureau dat de wettelijke taken van de KNAW goed aansluiten op de behoefte van het Nederlandse wetenschapssysteem en de OCW-beleidsdoelen. Het bureau concludeert dat de KNAW haar taken de afgelopen jaren merendeels doeltreffend en doelmatig heeft uitgevoerd. Ik ben blij met de positieve conclusies uit het rapport. Ik ga hieronder verder in op de belangrijkste aanbevelingen uit het rapport aan de hand van de drie wettelijke taken van de KNAW, samengevat als forum, advies en het bevorderen van wetenschapsbeoefening. Hierbij gebruik ik de aanbevelingen om, daar waar van toepassing, te reflecteren op uw strategische agenda. Hiernaast ga ik apart in op de aanbevelingen over De Jonge Akademie en de Akademie van Kunsten. Tot slot ga ik in op de aanbevelingen over de organisatie en besturing van de KNAW.

Forum
Door wetenschappers vanuit alle disciplines te verenigen, creëert de KNAW een forum voor bijzondere ontmoetingen, kruisbestuivingen en kennisuitwisseling die de Nederlandse wetenschap naar een hoger niveau tillen. Uit het rapport blijkt dat de KNAW haar forumtaak doelmatig en grotendeels doeltreffend vervult. De KNAW wordt onder meer aanbevolen om ledenbetrokkenheid te verhogen door interdisciplinair contact, bottom-up initiatieven en om het genootschap te verbreden via bredere selectiecriteria. In uw reactie laat u weten dat de aanbevelingen passen bij de ambitie in uw strategische agenda voor een representatief en inclusief genootschap. Er zijn al enkele maatregelen in gang gezet.

Ik juich uw ambities van harte toe; het aanzien van de KNAW hangt samen met de mate waarin het genootschap de Nederlandse wetenschap weerspiegelt. Daarbij wil ik een lans breken voor het laten meetellen van alle vormen van wetenschappelijk talent bij de ledenverkiezingen: leiderschap, onderwijs, maatschappelijke impact

[3] Zie Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW), Artikel 2.2a, lid 3, sub c.

en onderzoek. Alleen zo kunnen we recht doen aan de diversiteit en rijkdom van de wetenschap, in lijn met het landelijke programma Erkennen en Waarderen. Graag ontvang ik uw aanpak hieromtrent in de uitwerking van de strategische agenda.

Advies
Met haar adviezen draagt de KNAW bij aan goed onderbouwd wetenschapsbeleid. Het onderzoeksbureau stelt vast dat de KNAW de adviestaak ruim voldoende doelmatig en grotendeels doeltreffend heeft ingevuld. De doelmatigheid van de adviesfunctie wordt als ruim voldoende beoordeeld vanwege de beperkte kosten en focus op kwaliteit. De adviesfunctie wordt als grotendeels doeltreffend aangemerkt vanwege de rol die KNAW-adviezen spelen in beleidsdiscussies en -besluiten, samen met de observatie dat het aantal adviezen laag is geworden in de laatste jaren. Het onderzoeksbureau beveelt de KNAW onder meer aan om de samenwerking met verwante adviesorganisaties te versterken, een adviesagenda op te stellen, en de vraag- en aanbodarticulatie beter af te stemmen met mijn ministerie. U bent voornemens deze aanbevelingen op te volgen als onderdeel van uw strategisch doel om meer agenderend te zijn, meer te variëren in vorm en doelgroep en meer in dialoog te treden.

Ik ben blij dat mijn ministerie in de beleidsontwikkeling kan steunen op de expertise en kennis van de KNAW en haar leden. Ik herken de aantoonbare impact van de KNAW-adviezen op OCW-beleid die het onderzoeksbureau constateert. Voor sommige vraagstukken heb ik echter ook behoefte aan adviesproducten in andere vormen, bijvoorbeeld met een snellere doorlooptijd en/of interactief proces. Ik ben daarom blij dat de KNAW de advisering wil doorontwikkelen in verschillende vormen, afhankelijk van doel en doelgroep. Ik moedig u van harte aan om ervaringen uit te wisselen over toekomstgericht adviseren met andere adviesorganen. Zo heeft de AWTI de afgelopen periode geëxperimenteerd met nieuwe adviesvormen.

Ik waardeer verder dat u met mij de aanbeveling onderschrijft om de vraag- en aanbodarticulatie van de adviezen samen beter af te stemmen. Zo maken wij de adviesagenda een terugkerend onderdeel van het periodiek overleg tussen de KNAW en het ministerie van OCW. Daarnaast betrek ik de KNAW actief in de ontwikkeling van een ‘rollende kennisagenda’, met de belangrijkste kennisvragen en -behoeften van mijn ministerie rondom onderzoeks- en wetenschapsbeleid.

Bevorderen van wetenschapsbeoefening
Met twaalf onderzoeksinstituten en meerdere fondsen en prijzen onder haar hoede draagt de KNAW ook zelf actief bij aan wetenschappelijk onderzoek. Uit het evaluatierapport blijkt dat de taak van de KNAW als bevorderaar van de wetenschapsbeoefening doeltreffend wordt ingevuld. Om de doelmatigheid te verbeteren, beveelt het onderzoeksbureau aan om het prijzen- en beurzenportfolio te bundelen en versterken en verdere regie te voeren op centrale administratieve processen van de instituten. U schrijft deze aanbevelingen over te nemen.

Het evaluatierapport bevat tevens twee meer fundamentele aanbevelingen ten aanzien van de KNAW-instituten. Allereerst beveelt het onderzoeksbureau aan om een periodieke portfolioreview voor het institutenlandschap in te stellen. De vraag of de bestaande instituten nog steeds de voor Nederland optimale terreinen dekken gegeven de huidige wetenschappelijke en maatschappelijke uitdagingen, wordt onvoldoende systematisch gesteld en beantwoord. Ik acht het van belang

dat het nationale institutenstelsel inspeelt op de wetenschappelijke en maatschappelijke uitdagingen waar onze samenleving voor staat. Ik wil in mijn beleidsreactie op het verwachte advies van de AWTI over het bredere institutenlandschap duidelijkheid geven over hoe ik samen met u en met NWO het proces van strategische sturing op de nationale functie en meerwaarde van het institutenportfolio richting de toekomst vormgeef.[4] In de aanloop naar dit advies blijf ik hier graag met u en met NWO over in gesprek.

Het evaluatierapport bevat tevens een aanbeveling om een discussie te starten over het beheer van de instituten ten opzichte van overige wettelijke taken van de KNAW. Dit gezien het grote deel van de capaciteit dat aan het beheer van de instituten is toegewijd. Het onderzoeksbureau geeft in het rapport geen aanleiding om te vermoeden dat het beheer van de instituten te zwaar drukt op een doelmatige en doeltreffende uitvoering van de andere wettelijke taken. Ik heb van u begrepen dat u dit ook niet ervaart en dat de nieuwe governancestructuur u helpt bij de balans in de aandacht voor de wettelijke taken. Verder heb ik geen andere signalen ontvangen die een discussie noodzakelijk maken.

De Jonge Akademie & Akademie van Kunsten
Sinds respectievelijk 2005 en 2014 vinden De Jonge Akademie en de Akademie van Kunsten (AvK) hun thuis bij de KNAW. Het onderzoeksbureau beveelt de KNAW aan om te investeren in een duurzame ondersteuningsstructuur voor zowel De Jonge Akademie als de AvK. U heeft mij geïnformeerd dat het ondersteuningsteam van de AvK inmiddels al is uitgebreid. Eventuele uitbreiding van ondersteuning voor DJA wordt nog onderzocht. Het is goed om te horen dat u de aanbeveling met betrekking tot een duurzame ondersteuningsstructuur voortvarend oppakt. Ik vraag u om in de ondersteuning van de AvK bijzonder aandacht te hebben voor lidmaatschap en participatie van zelfstandige kunstenaars, voor wie actieve betrokkenheid minder vanzelfsprekend kan zijn.

Specifiek met het oog op de AvK beveelt het onderzoeksbureau aan om te zorgen voor een goede doorontwikkeling en te onderzoeken of, en zo ja waar, er een toegevoegde waarde zit in een formele adviesrol voor de AvK. Ik volg deze aanbeveling niet op. Een formele adviesrol is geen vereiste voor deelname in het publieke debat of voor gesprekspartners van de overheid. Zo blijkt uit de evaluatie dat De Jonge Akademie ook zonder formele adviesrol sterk is betrokken bij actuele maatschappelijke thema's en zelf positief oordeelt over de eigen bijdrage aan het adviseren over de wetenschap in het maatschappelijk debat. Mijn ministerie is en blijft graag in gesprek met de AvK over relevante ontwikkelingen in de kunsten.

Organisatie en besturing
Het evaluatierapport bevat ook enkele conclusies en aanbevelingen ten aanzien van de besturing van de KNAW, de relatie tot mijn ministerie en tot andere spelers in het wetenschapsstelsel. Het onderzoeksbureau beveelt de KNAW onder meer aan om de structurele afstemming met universiteiten en andere kennispartners te versterken. U heeft hierop aangegeven verbinding te zullen zoeken met bestaande initiatieven en expertise. Ik ondersteun deze aanbevelingen van harte en moedig u aan om uw beoogde brugfunctie, zoals beschreven in de nieuwe strategische agenda, in te zetten om samenwerking verder te bevorderen.

[4] Zie ook mijn beleidsreactie op de NWO-evaluatie: *Kamerstukken II,* 2025/26, 29 338, Nr. 299.

Ook bevat het onderzoeksrapport aanbevelingen voor de relatie tussen KNAW en het ministerie van OCW. Zo wordt aanbevolen om kwesties rondom de loon- en prijscompensatie en de inzet van reserves te bespreken. Het onderzoeksbureau constateert dat de KNAW in reactie op de onzekerheid rondom de periodieke uitkering van loon- en prijscompensatie grotere financiële reserves opbouwt dan wenselijk geacht. Mijn uitgangspunt is dat er geen grotere reserves worden opgebouwd dan noodzakelijk voor de financiële continuïteit. Verder ben ik helaas gebonden aan de vaste systematiek van loon- en prijscompensatie binnen de Rijksoverheid, waardoor ik de onzekerheid over de uitkering niet kan wegnemen.[5] Ik blijf met u in overleg over het proces van loon- en prijscompensatie en het effect op de inzet van reserves.

Tot slot beveelt het onderzoeksbureau aan om de samenwerking tussen KNAW en OCW te versterken en een monitoringskader vast te leggen, met de onafhankelijke rol van de KNAW als uitgangspunt. Ik neem deze aanbeveling over. Wij hebben afgesproken dat wij met elkaar invulling gaan geven aan een monitoringskader dat inzichtelijk maakt welke bijdrage de KNAW levert aan het onderzoeks- en wetenschapsbeleid, inclusief kwalitatieve en/of kwantitatieve indicatoren waarmee ik dit kan monitoren. Ik heb daarbij oog voor de onafhankelijke positie van de KNAW en wil die met u vastleggen in een passend monitoringskader met oog voor een lichte regel- en verantwoordingsdruk. Naar aanleiding van de evaluatie van NWO ga ik ook met NWO in gesprek over beleidsdoelen en monitoring. Bij de Koninklijke Bibliotheek wordt een dergelijke werkwijze al toegepast.

Vooruitblik
De strategische agenda en de aanbevelingen en conclusies uit de evaluatie geven een goede basis om het werk van de KNAW de komende periode voort te zetten. Ik kijk ernaar uit om samen met u verder te bouwen aan een robuust wetenschapsstelsel, dat met kennis en kunde bijdraagt aan de oplossingen voor de uitdagingen van onze tijd.

Met hartelijke groet,

de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

Rianne Letschert

[5] Een nadere toelichting over de systematiek van loon- en prijscompensatie vindt u in Kamerstukken II, 2025/26, 36 800 VIII, nr. 36.